

Rok akademicki:

2014/15

Jednostka prowadząca:

Instytut Historii Sztuki i Kultury WHiDK

Kierunek:

Ochrona dóbr kultury

Poziom:

studia pierwszego stopnia (licencjackie), stacjonarne

Nazwa przedmiotu:

Historia sztuki wczesnochrześcijańskiej i bizantyńskiej

Język:

PL

Typ przedmiotu:

przedmiot obowiązkowy

Przedmiot obieralny:

nie

Rok studiów, semestr:

rok I, semestr letni

Wymiar:

wykład: 30 godz.

Punkty ECTS:

wykład: 3

Forma zaliczenia:

wykład: egzamin

Prowadzący:

wykład: dr Piotr Grotowski;

Koordynator sylabusu:

dr Piotr Grotowski

Sylabus dostępny w ramach:

- [Historia sztuki wczesnochrześcijańskiej i bizantyńskiej](#) [na kierunku:] [Ochrona dóbr kultury](#) (Odk), studia pierwszego stopnia (licencjackie), stacjonarne, I rok, semestr letni
 - [prowadzący wykład:30h/e/3ECTS]: dr Piotr Grotowski;

Wymagania wstępne:

Znajomość sztuki antycznej na poziomie zaliczonych zajęć z wykładu.

Cele:

Celem wykładu jest zapoznanie słuchaczy z najważniejszymi zjawiskami zachodzącymi w sztuce bizantyńskiej (także na obszarze innych krajów prawosławnych, w tym słowiańskich) w ciągu ponad tysiąca lat jej istnienia; zaznajomienie z zasadami chrześcijańskiej ikonografii średniowiecznej wyrastającej z tradycji antycznej oraz podstawowymi cechami stylowymi dzieł powstałych w

poszczególnych epokach.

Treści kształcenia:

T.1 - Wykład prezentuje w ujęciu historycznym przemiany zachodzące w sztuce Cesarstwa Wschodniego od późnego antyku po okres po upadku Konstantynopola (29 V 1453). Omówione zostaną najważniejsze prądy artystyczne i ich oddziaływanie na inne kraje prawosławne, a także wpływy, jakie wywarły dyskusje teologiczne na formę i miejsce obrazów w Kościele.

T.2 - Wykład obejmuje problematykę tworzenia się nowego języka sztuki chrześcijańskiej w świecie późnego antyku oraz jej przemiany na obszarze cesarstwa Bizantyńskiego stanowiącego naturalną kontynuację Imperium Romanum. Obok przemian stylowych zachodzących w architekturze i malarstwie wschodniochrześcijańskich środowisk artystycznych (Grecja, Syria, Egipt, Armenia, Gruzja) oraz ich wzajemnych oddziaływań formalnych omawiana jest specyfika wypracowanych w sztuce Kościoła Wschodniego rozwiązań ikonograficznych, a także sakralizacji wyobrażeń ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu ikonoklastycznego (730-843) i jego znaczenia dla procesu kształtowania się tzw. Teologii ikony.

T.3 - Zapoznanie słuchaczy ze zjawiskami tzw. renesansów bizantyńskich (macedońskiego: 843-1025 i paleologowskiego: 1261-1453); dyfuzji bizantyńskich wzorów artystycznych i ideowych na obszar nowopowstałych krajów Słowian Południowych i Wschodnich; wzajemnych relacji pomiędzy środowiskami ortodoksyjnymi a łacińską kulturą Europy Zachodniej.

T.4 - Ukazanie kontynuacji tradycji artystycznych Bizancjum po upadku Konstantynopola w roku 1453 (tzw. sztuka pobizantyńska) oraz ich obecność w tradycji sztuki powstającej na ziemiach Królestwa Polskiego (importy i znaleziska archeologiczne, freski jagiellońskie, miniatorstwo, czerwonoruskie malarstwo ikonowe XIV-XVI w.; zjawisko gotyckich cerkwi obronnych). W trakcie zajęć szczególny nacisk kładziony jest na problemy ochrony i ratowania zabytków sztuki ortodoksyjnej (np. drewniana architektura cerkiewna), świadczących o różnorodności tradycji artystycznych w Polsce.

T.5 - Omówienie tzw. poloników/ochrona prawosławnego dziedzictwa kulturowego w Polsce.

Efekty kształcenia:

WIEDZA

W_1 Student ma opanowaną terminologię zakresu historii sztuki bizantyńskiej i umie się nią poprawnie posługiwać

W_2 Student potrafi analizować cechy formalno-stylowe oraz treści ikonograficzne dzieł sztuki kręgu cywilizacji bizantyńskiej, umie określić ich czas i środowisko powstania oraz technikę wykonania.

W_3 Student zna podstawowe fakty z zakresu historii bizantyńskiej, umie powiązać je z wydarzeniami politycznymi oraz z historią Kościoła, a także wskazać jak uwarunkowania historyczne wpływały na formuły artystyczne tworzonej sztuki.

KOMPETENCJE

K_1 Student ma świadomość wspólnoty artystycznej oraz wzajemnych oddziaływań artystycznych pomiędzy sztuką Europy Wschodniej i Europy Łacińskiej (okcydentalizacja sztuki prawosławnej, wschodnie importy na obszarze kultury łacińskiej: Sycylia, Wenecja)

Metody i narzędzia dydaktyczne:

M.1 Wykład

M.2 Prezentacja multimedialna

M.3 Analiza tekstów źródłowych

Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:

Egzamin ustny.

Warunki zaliczenia:

- 1) Rozpoznanie prezentowanego na ilustracji dzieła sztuki oraz omówienie związanej z nim problematyki artystycznej w zakresie datowania, środowiska powstania oraz znaczenia.
- 2) Rozmowa na temat opracowań naukowych przeczytanych przez egzaminowanego sprawdzająca jego stopień znajomości literatury oraz poziom jej rozumienia.
- 3) Prezentacja zagadnienia teoretycznego poznanego w trakcie zajęć. Ocenie podlega także umiejętność posługiwania się właściwą terminologią oraz wiedza na temat historyczno-kulturowego kontekstu danego zjawiska artystycznego (znajomość podstawowych faktów z zakresu topografii, historii, religii, filozofii i kultury literackiej epoki).

Lektury podstawowe:

Kitzinger E., *Byzantine Art in the making. Main Lines of stylistic Development in Mediterranean Art 3rd–7th Century*, Cambridge Mass. 1976;

Rodley L., *Byzantine Art and Architecture. An Introduction*, Cambridge 1994;

Mathews T. F., *The Early Churches of Constantinople: Architecture and Liturgy*, University Park 1971;

Grabar A., *Christian Iconography: Studies of its Origins*, Princeton 1968;

Łazariew W. N., *Istoriia vizantijskoj živopisi*, t. 1–2, Moskva 1986 (także w wersji włoskiej: Lazarev V., *Storia della pittura bizantina*, Torino 1977);

Mango C., *The Art of the Byzantine Empire 312–1453. Sources and Documents*, Tronto – Buffalo – London 1986;

Brykowski R., Chrzanowski T., Kornecki M., *Sztuka Rumunii*, Wrocław 1979 (tylko rozdziały poświęcone sztuce Mołdawii i Wołoszczyzny w okresie średniowiecza);

Różycka-Bryzek A., *Bizantyńskie malarstwo ikonowe*, „Rocznik Muzeów Województwa Rzeszowskiego” 1 (1968), s. 177–208;

Różycka-Bryzek A., *Bizantyńsko-ruskie malowidła ściennie w kaplicy Świętokrzyskiej na Wawelu*, [w:] „Studia do dziejów Wawelu”, t. 3 (1968), s. 175–293;

Różycka-Bryzek A., *Bizantyńsko-ruskie malowidła w kaplicy zamku lubelskiego*, Warszawa 1983 [ze względu na materiał ilustracyjny zob. też: eadem, *Freski bizantyńsko-ruskie fundacji Jagiełły w kaplicy zamku lubelskiego*, Lublin 2000.];

Underwood P. (red.), *The Kahriye Djami*, t. 1–4, Princeton 1966-1975.

Lektury uzupełniające:

Pseudo-Dionizy Areopagita, *Pisma teologiczne*, tłum. M. Dzielska, przedm. T. Stępień, Kraków 1997;

Euzebiusz z Cezarei, *Życie Konstantyna*, (Źródła Myśli Teologicznej 44) tłum. T. Wnętrzak, Kraków 2007;

Prokopiusz z Cezarei, *O budowlach*, tłum. P. Grotowski, Warszawa 2006;

Bourguet P. du, *Sztuka Koptów*, Warszawa 1991;

Klauser Th., *Rozważania nad powstaniem sztuki wczesnochrześcijańskiej*, [w:] Jastrzębowska E. (red.), „Studia z początków ikonografii chrześcijańskiej”, Warszawa 1998, s. 11–23;

Nowicka M., *Antyczna książka ilustrowana*, Wrocław 1979;

Weitzmann K. (red.), *Age of Spirituality, Late Antique and Early Christian Art, Third to Seventh Century: Catalogue of the Exhibition at The Metropolitan Museum of Art, November 19, 1977, through February 12, 1978*, New York 1979;

Beckwith J., *Early Christian and Byzantine Art*, New Heaven-London 1979;

Weitzmann K., *Studies in Classical and Byzantine Manuscript Illumination*, Chicago – London 1971;

Cutler A., *The Hand of the Master: Craftsmanship, Ivory, and Society in Byzantium (9 th-11 th Centuries)*, Princeton 1994.

Kondakov N. P., *Ikonografija Bogomatieri*, t. 1–3, S.-Peterburg 1914 (reprint 1991);

Ousterhout R., *Master Builders of Byzantium*, Princeton 1999;

Pace V. (red.), *Treasures of Christian Art in Bulgaria*, Roma 2000;
Ars Graeca – Ars Latina. *Studia dedykowane Profesor Annie Różyckiej Bryzek*, Kraków 2001;
Skrzyniarz S., *Hades. Recepcja, sens ideowy i przemiany obrazu pogańskiego boga w sztuce bizantyńskiej*, (Ars vetus et nova t. 7) Kraków 2002;
Dionizjusz z Furny, *Hermeneia czyli objaśnienie sztuki malarskiej*, tłum. I. Kania, Kraków 2003;
Amiranaszwili Sz., *Sztuka gruzińska*, Warszawa 1973;
Brykowski R., *Drewniana architektura cerkiewna na koronnych ziemiach Rzeczypospolitej*, Warszawa 1995;
Podlacha W., *Malowidła ścienne w cerkwiach Bukowiny*, Lwów 1912;
Byzantium. *Faith and Power (1261–1557)*, red. H. C. Evans, New York 2004;
Glory of Byzantium. *Art and Culture of the Middle Byzantine Era A. D. 843–1261*, red. H. C. Evans, W. D. Wixom, New York 1994;
Iorga N., *Byzantium after Byzantium*, Iași – Oxford – Portland 2000;
Millet G., *Recherches sur l'iconographie de l'évangile aux XIVe, XVe et XVIe siècles d'après les monuments de Mistra, de la Macédoine et du Mont-Athos*, Paris 1960;
Mother of God. *Representations of the Virgin in Byzantine Art*, red. M. Vassiliaki, Athens 2000;
Paskaleva K., *Icons from Bulgaria*, Sofia 1991.

Uwagi: